

עונש המוות חי וקיים בחוק הישראלי -

וכל שלוש מערכות השיפוט בישראל יכולות לגזור

מיתן את ההוראה?

בדרגה של רב-סרן. התקנות אינן דורשות כי יהיה מישפסן. אולם המינהג הביא למי-נוי מישפסנים בשרות-קבע לתפקיד זה. כיום מכהן בישראל בית-מישפס אחד כזה ומושב בלוד. הוא המוסמך לדון פידאיון שביצע את פעולותיהם בישראל. השופטים בבית-מישפס זה מתמנים על-ידי הרמטכ"ל. לפי המלצתו של הפרקליט הצבאי הראשי. כלומר - התובע הוא הקובע מי יהיה השופט.

היה זה שופט כזה אשר הוציא גורדין מוות על הפידאי מחמוד באקד חיג'אזי ב-1965. למרות שהתובע הצבאי באותו מישפס, יעקוב קדמי (היום שופט מחוזי בתל-אביב) לא דרש עונש כזה.

אולם חיג'אזי לא היה היחיד שנידון למוות בבית-מישפס זה. היו גם אחרים, שחלקם ברחו בבריחה הגדולה מכלא שטה. אולם איש מהם לא הוצא להורג. תמיד היה הרמטכ"ל ממתיק את העונש שגזר בית-המישפס, ומחליפו למאסר-עולם. כך קרה גם לגורדין מוות, שגזר המושע הכלכלי מס' 1 של ישראל, יהושע ברציון, כשופט צבאי במילואים, על פדאי, בניגוד לרצון התובע. ברציון, שזכה בחנינה מידי מנחם בגין, הוא איש ארץ-ישראל השלמה. במערכת שיפוטית זו לא היתה ערכאת ערעור. אולם בשנת 1963 נוסף פרק בחוק השיפוט הצבאי, אשר נתן זכות ערעור מבית-המישפס הללו אל בית-הדין הצבאי לערעורים - למרות שהן שתי מערכות שיפוטיות שונות, המנוהלות לפי חוקים שונים ומיועדות לאוכלסיה שונה.

עורך-דין ותוחחן

אחרי 1967 הוקמו בתי-מישפס בכל אחד מהשטחים המוחזקים. לפי החוק הבינלאומי, מפקד האיוור בא בעליו של הריבון המנוצח, והוא יכול לחוקק חוקים. לכן חוקק כל מפקד באיוור את הצו בדבר הוראות ביטחון, וצו זה הוא בעצם תקנות ההגנה המנדטוריות מ-1945, בשיפוטיות התאמות אחדים.

בתי-מישפס אלה מוסמכים לשפוט עבר-יינים, שביצעו בשטחים המוחזקים את העבירות המצוינות בצו. בית-המישפס מוסמך להטיל עונש-מוות על מי שתוך כדי פעולת-חבלה גרם בכוונה למותו של אדם, ולמי שחילל במקנים של צה"ל. כדי שאפשר יהיה לפסוק עונש-מוות, חייבים להיות שניים מבין השופטים בהרכב קצינים בעלי הכשרה מישפטית.

היה זה הגורל העיוור שימן למותב אחד, ב-1968, את עורך-הדין חובבי-פירסום יצחק ברא"ז, ששימש כראש המותב, וקצין-תוחחנים בעל השכלה מישפטית. ולמרות שהתובע לא דרש עונש-מוות, הצליח ברא"ז לשכנע את חבריו למותב לגזור עונש-מוות על ארבעה פדאיון, אשר נתפסו בגדה אחרי שביצעו שם כמה רציחות של ערבים אחרים, שנחשדו על-ידם בשיתוף פעולה עם שילטונות-ישראל. גם בתי-מישפס אלה יושפעו מהחלטתה של הממשלה. אנשי-המילואים, המשרתים חודש בשנה כשופטים בבתי-המישפס הללו, יכולו להוציא עונש-מוות. קצינים אלה הם עורכי-דין ותיקים, בעלי עבר צבאי, הנבחרים על-ידי מפקד האיוור לפי המלצתו של הפרקליט הצבאי הראשי.

שופטים אלה מונים עשרות אחדות ביל-בד, ודעותיהם בניינין הפעלת עונש-מוות בוודאי ידועות למפקדיהם במילואים. אין לכן כל ספק, כי מפקד צבאי של איוור כזה יכול למנות מראש כשופט אדם הידוע בהשקפתו בזכות עונש-המוות או בזכות ארץ-ישראל השלמה, ולהפעיל בצורה זו הרכב קטלני.

לרכוש או נשא נשק ללא רשיון, או השתייך לקבוצת בני-אדם שעברו עבירות כאלה, היה צפוי לעונש-מוות.

היישוב היהודי הוקיע את התקנות הללו, בכנס מחאה, שערכה הסתדרות עורכי-הדין היהודים ב-7 בנואר 1946. גזר התקנות הללו בחריפות והוחלט: "ציבור עורכי-הדין העבריים בארץ-ישראל יעשה, בי שיתוף עם המוסדות הלאומיים, את כל אשר ביכולתו כדי לבטל את התקנות לשעת-חירום ולהחזיר לפרט את זכויותיו האלמנטריות".

עורך-הדין יעקב שימשון שפירא, שהפך לאחר-מכן שר-המישפטים במדינת-ישראל,

יש עירעור אוטומטי לבית-הדין הצבאי לערעורים, הוא לא יוצא לפועל ללא אישורו של הרמטכ"ל. עונש-מוות לפי חוק השיפוט הצבאי יבוצע בריחה.

מוות לאנשי המחתרת

המערכת השיפוטית, המוסמכת להטיל עונש-מוות, היא המערכת ש-הוקמה לפי תקנות ההגנה (שעת חירום) 1945, וזוהי גם המערכת שאליה מתייחסת החלטתה האחרונה של ממשלת-ישראל.

BRITISH POLICY FOR PALESTINE

מודעה של שדוחת אצ"ל בארצות-הברית (1947) "מדיניות בריטית לפלשתינה?"

אמר על התקנות, בהפרזה מסוימת, ש"דוגמתן לא היו גם בהרמית הנאצית. רק בחודש שנים השנה בוטלו סוף-סוף שתיים מתקנות-ההגנה הללו. תקנה 111, שקבעה את המעצר, ותקנה 112, שקבעה את צווי-הגירוש. תקנה 53, אשר קבעה את העבירות שעונשן מוות, לא בוטלה.

התובע ממנה את השופט

את תקנה זו מתייחסת החלטת המ"מ שלה, ובתי-המישפס הצבאיים הללו, לשיפוט אזרחים, הם אשר יצטרכו לתת את ההוראה להוציא אדם להורג. בתי-דין אלה מורכבים, לפי התקנות משלושה שופטים, שאחד מהם הוא קצין

במשך 31 שנות קיומה של מדינת-ישראל הוצאו להורג, לפי גורדין של בית-מישפס מוסמך, רק שני אנשים. הראשון שהוצא להורג בישראל היה מאיר טוביאנסקי. הוא נשפט בבית-דין צבאי בשנת 1948, במהלך קרבות מלחמת העצמאות, והורשע בכגייה. דינו נחרץ למוות. הוא הוצא להורג על-ידי כיתת-יורים.

השני היה אדולף אייכמן. הוא הוצא להורג בתליה, אחרי מישפס-ראווה גדול, שנהלה בבית-המישפס המחוזי של ירושלים ובבית-המישפס העליון. העבירות שבהן הורשע היו לפי החוק לעשיית דין בנאצים ועוזריהם.

נגזרו אמנם בישראל גירי-מוות נוספים על רוצחים, בטרם בוטל עונש-המוות על רצח, ועל פידאיון, אולם אף אחד מהם לא בוצע.

השופטים לא רצו

עונש-המוות הוא ירושה שנתורה מהשילטון הבריטי. גם עונש-המלקות נותר מאותה תקופה. את עונש-המלקות ביטלה מדינת-ישראל באופן החלטי בשנת 1950, באומרה: "לא יהיה עונש-מלקות במדינת-ישראל".

סעיף 215 לפקודת החוק הפלילי משנת 1936 קבע, כי מי שהורשע ברצח דינו מוות. אלא אם כן היתה הגידונה אשה, והוכח בפני בית-המישפס כי היא בהריון. אז יהיה דינה מאסר-עולם.

השופטים הבריטיים לא היססו לפסוק עונש-מוות לפי החוק הזה. אולם שופטיה היהודיים של מדינת-ישראל הצעירה חששו לא מעט מלגזור עונש-מוות. לכן נקטו לעיתים בתרגילים מישפטיים שונים ומשך נים, כדי שלא להרשע אדם ברצח, ולא להביא להוצאתו להורג.

המיקרה הבולט ביותר הוא זה של ברוך סגל. בחור צעיר זה הואשם בשנת 1953 בכך שרצח בכונה תחילה את נערתו, מזל לוי, על רקע קינאתו לה. הנערה הצעירה לעגה לו לפני מותה, וסיפרה לו על בילוייה עם גברים אחרים, וכאשר איבד את עשתונותו, תק- אותה בידיו ואחר-כך דקר אותה בפגיון 13 דקירות. למרות הנסיבות הללו, סירב בית-המישפס המחוזי בירושלים להרשיעו ברצח בכונה תחילה. נפסק כי הבחור קונטר על-ידי הנערה ולכן לא היה זה רצח בכונה תחילה. וברוך סגל הורשע בהריגה בלבד. נגזרו עליו 12 שנות מאסר.

גורדין ניתן בינואר 1954. בחודש פברואר באותה שנה נתקבל החוק שביטל את עונש-המוות על רצח במדינת-ישראל. שופטי בית-המישפס העליון, שישבו בו עירעור על פסק-הדין, הרשיעו את סגל ברצח בכונה תחילה, ושינו את ההלכה המישפטית בנידון. יש לשער שהם עשו זאת בלב קל יתר, מכיוון שידעו כי סגל לא יוצא להורג, אלא יישב במאסר-עולם. החוק שביטל את עונש-המוות על רצח השאיר עונש זה בחוקף לגבי רצח שביצע לפי החוק לעשיית דין בנאצים ועוזריהם. מילבד זאת נותר עונש-מוות על בגייה בשעת לחימה. שתי עבירות אלה נידונות לפני מערכת בתי-המישפס הרגילה ב"מדינה, ובית-המישפס המחוזי הוא המוסמך להטיל את עונש-המוות. עונש זה יבוצע בתליה.

גם במערכת-השיפוט הצבאית קיים מאז ומתמיד עונש-מוות. בתי-הדין הצבאיים מיועדים לשפוט חיילים, ומי שהוגדר כחייל לפי חוק השיפוט הצבאי. בית-דין צבאי מיוחד ובית-דין-שדה מוסמכים לגזור עונש-מוות למי שביצע בגידה בעת לחימה, אולם על הרשעה כזו